

идеологической плоскости, то есть опять же с позиций поиска выгоды для правящих элит, создания ими условий манипуляции общественным мнением.

Принятие решений, осуществление цивилизационного выбора Украины должно происходить максимально обдуманно, взвешенно, с учетом всех возможных правовых, а также экономических, политических, культурных, религиозных, исторических аспектов. Однобокость рассмотрения и ставка исключительно на материально-экономические интересы могут стать причинами серьезных просчетов в судьбоносном решении о дальнейшем цивилизационном выборе Украины.

Список использованных источников:

1. Бехруз Х.Н. Сравнительное правоведение / Учебник для вузов. – О.: Фенікс; – М.: ТрансЛит, 2008. – 504 с.
2. Гаврилова Ю.А. Проблемы использования неклассических методов в процессе преподавания истории и методологии юридической науки // Проблемы теории государства и права. Журнал Вестник Волгоградского государственного университета / Серия 5: Юриспруденция Выпуск № 2 / 2011.
3. Звонарева О.С. О цивилизационном подходе в теории государства и права / О. С. Звонарева // Правоведение. – 2003. – № 4. – С. 173–180.
4. Оборотов Ю.Н. Традиции и обновления в правовой сфере: вопросы теории (от познания к постижению права). – О.: Юрид. л-ра, 2002. – 278 с.
5. Павлов В.И. От классической к неклассической картине правовой реальности: новая парадигма юридического мышления // Право в современном белорусском обществе: сб. науч. тр. / Нац. центр законодательства и правовых исследований Респ. Беларусь; ред. кол.: В.И. Семенков (гл. ред.) [и др.]. – Минск : Бизнесофсет, 2011. – Выпуск. 6. – С. 47–55.

Корольова Ю.В.

здобувач,

Київський університет туризму, економіки та права

ПРАВОВА РЕАЛЬНІСТЬ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Звернення до проблеми правової реальності є однією з головних тенденцій сучасних методологічних досліджень філософії права та юридичної науки.

Вітчизняна юридична наука на початку свого розвитку ототожнювала правову реальність з правом і не досліджувала цю категорію. Згодом правова реальність починає вивчатися як окрема категорія, яку пов'язують з правовим життям і розуміють з правовим життям і розуміють як сукупність правових актів та інших форм виразу права або ж особливий різновид суспільного життя.

На початку ХХ ст. під правовою реальністю у вітчизняній науці розуміють базисні правові реалії по відношенню до яких усі інші правові явища є похідними. Тому під правовою реальністю у різних наукових школах прийнято розуміти правові норми, правовідносини, або ж «правові емоції».

З розвитком наукових поглядів та шкіль межі дослідження правової реальності розширюються.

У другій половині ХХ ст. з'являється широке визначення правової реальності як сукупності усіх правових явищ, які існують у суспільстві (правові норми, інститути права, правовідносини, правова доктрина, правова ідеологія, правовий менталітет тощо).

Сучасна юридична наука на противагу своїм попередникам починає досліджувати правову реальність всебічно в онтологічному, гносеологічному, антропологічному, аксіологічному, феноменологічному та інших аспектах.

Характеристика становлення поглядів на правову реальність пов'язується з необхідністю аналізу сутності даної категорії. Правова реальність являє собою особливий вимір буття – світ права. Не можна пізнати право, не заглибившись у його світ. Вивченням правової реальності займається правова онтологія – наука про буття права у суспільстві та функціонування правових явищ у їх динаміці. Онтологія права є складовою філософії права і використовується юридичною наукою в процесі методологічного дослідження її категоріального апарату.

Поширеним у правовій науці є широке та вузьке визначення правової реальності. В широкому розумінні правової реальністю є вся сукупність правових явищ, що існують у суспільстві [1, с. 148]. У вузькому значенні під правовою реальністю розуміються лише базисні правові реалії, по відношенню до яких усі інші правові явища є похідними [2, с. 79]. При цьому базисними реаліями є встановлені державною правові норми (позитивізм), об'єктивні суспільні відносини (об'єктивізм), ідея, або сенс права (суб'єктивізм), ідеальна взаємодія суб'єктів, що об'єктивувалася в мові (інтерсуб'єктивізм) тощо [3, с. 215-216].

Категорія «правова реальність» дає змогу досліджувати право не просто як окремо взяте явище, а як самотутню сферу буття, яка має власні закони та логіку. Концепція правової реальності визначається образом права, його відображенням у людській свідомості. Центром правової реальності виступає право у всіх його проявах та формах. Вона фіксує як сутність правових феноменів, так й несуттєві сторони їх буття, охоплюючи процеси становлення, функціонування, динаміки та розвитку.

Питання структури правової реальності в юридичній науці залишається малодослідженим, а наявні його розробки багато в чому є спірними.

На думку С.С. Алексеєва структуру правової реальності складають такі елементи як власне право, юридична практика, а також правова ідеологія [4, с. 87].

О.Ф. Скакун вважає, що правова реальність складається з комплексу взаємопов'язаних і узгоджених засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також сукупність юридичних явищ, що виникли у результаті такого регулювання (правові норми, правові принципи, правосвідомість, законодавство, правовідносини, юридичні установи, юридична техніка, правова культура, стан законності та її деформація, правопорядок) [6, с. 87].

На думку С.І. Максимова, правова реальність конструюється із взаємопов'язаних елементів, серед яких можливо виокремити такі рівні: 1) теорію права, ідею права (природне право); 2) правові норми та закони (позитивне право); 3) правовий досвід та суспільну практику (правове життя) [1, с. 147].

На нашу думку, структуру правової реальності складає єдність трьох рівнів: ідейного, нормативного та практичного. Кожен з рівнів правової реальності є системою, що складається із різноманітних правових явищ, які існують у суспільстві. Ідея права є вихідним рівнем правової реальності, який зосереджує всю істинність права як такого. В цьому аспекті ідея являє собою найбільш узагальнений, абстрактний, вираз права, його ідеальну сутність і характеризує право таким, яким воно повинно бути в ідеалі [1, с. 76-78]. Ідея передує праву, спершу з'являється уявлення про належне право, яке необхідно інституціонально закріпити та підтримувати силою держави, а вже потім формується реальна правова система [7, с. 89]. У структурному плані ідея права припускає наявність антропологічного аспекту, тобто містить інформацію про те, хто здатний бути суб'єктом права та на кого орієнтується; аксіологічного аспекту, тобто являє собою систему цінностей, що реалізуються у праві і виражаються в понятті справедливості; деонтологічного аспекту, тобто виступає у вигляді ідеї належності, що виражає єдність прав і обов'язків учасників правовідносин [1, с. 147]. На відміну від закону, як джерела права, ідея права має лише потенційну реальність, але ця потенційність є настільки істотною, що задає нормативної сили позитивному праву [7, с. 147].

Нормативний рівень правової реальності являє собою систему санкціонованих державою норм, метою яких є реалізація ідей права. Втілення правових ідей у закон віддзеркалюється у структурі нормативно-правових актів, що мають у своєму складі такі елементи як суб'єкт (той, кому адресована норма), цінності (те, що захищає норма), відповідні права та обов'язки учасників правовідносин [1, с. 181].

Практичний рівень правової реальності є найбільш складним та менш дослідженим. На цьому рівні відбувається реалізація ідей та норм права у життя, яка полягає в усвідомленні та здійсненні суб'єктом своїх прав по відношенню до інших учасників правових відносин. Цей процес має назву право реалізації. Центальною фігурою цього процесу виступає суб'єкт, як виконавець приписів правових норм в його ставленні до інших учасників суспільних відносин [8, с. 139].

Отже, правова реальність охоплює комплекс реально існуючих правових явищ, які мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер, а її структуру складає природне та позитивне у праві, а також єдність трьох рівнів – ідейного, нормативного, практичного. Усі рівні правової реальності взаємопов'язані та взаємоузгоджені і утворюють єдину сферу буття – світ права.

Правова реальність є особливим різновидом соціальної реальності, де право своє об'єктивне вираження в різноманітних правових явищах, що існують у суспільстві, зокрема у вигляді певних форм. Система форм права виконує організуючу роль у розвитку всієї правової реальності, надаючи їй

єдність, внутрішню узгодженість і забезпечуючи взаємозв'язок та взаємозалежність усіх її елементів.

Список використаних джерел:

1. Максимов С. И. «Правовая реальность: опыт философского осмысления: Монография. – Харьков: Право, 2002. – 328 с.
2. Малинова И. П., Философия права (от метафизики к герменевтике). – Екатеринбург, 1996 г. – 352 с.
3. Философия права: Учебник / О. Г. Данильян, Л. Д. Байрачная, С. И. Максимов и др., Под ред. О. Г. Данильяна. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 416 с.
4. Алексеев С. С. Теория права / Алексеев С. С. – 2-е. изд., стереотип. – Х.: БЕК, 1994. – 224 с.
5. Скаун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
6. Алексеев Н. Н. Основы философии права / Н. Н. Алексеев. – МВД России, С.-Петербург. Ун-т. СПб.: «Лань», 1999. – 252 с.
7. Карпичков В. О. Правова реальність: поняття та місце в системі категорій права [Текст]: дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. Наук: 12.00.01 / Карпичков Віталій Олександрович; – Київ, 2014. – 198.
8. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. – Харків: Право, 2009. – 208 с.

Котенко Т.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ НАУКИ

В сучасних умовах розбудови державності в Україні найбільшу цінність представляють ті наукові юридичні дослідження, які розглядають прогностичні аспекти розвитку предмету наукового дослідження. Проблематика функціонування місцевого самоврядування потребує свого наукового переосмислення, що пов'язано з поточним процесом реформування системи місцевого самоврядування в умовах розбудови громадянського суспільства та неоднозначним розумінням в юридичній науці тенденцій розвитку місцевого самоврядування. Слід наголосити, що більшість поглядів вчених щодо перспектив розвитку місцевого самоврядування та його функціонування, характеризуються тим, що обґрунтовані пропозиції в переважній більшості мають загальний характер і, як правило, визначають окремі напрямки вдосконалення місцевого самоврядування на рівні його інституційного, правового, організаційного, фінансового забезпечення. Такий підхід, на нашу думку, є епізодичним. На сьогодні необхідним є вироблення єдиного доктринального підходу щодо шляхів вдосконалення місцевого